

6. marts 2013

Evaluering af Diamantforløbet, foråret 2012

Baggrund

I efteråret 2011 henvendte en af vores nye elever i 8. klasse sig til sin lærer. Han fortalte, at han var rigtig bekymret over sit temperament, som nogen gange blev ukontrollérbart for ham. Han havde allerede oplevet flere gange at hans handlinger gav anledning til u hensigtsmæssige og utilsigtede konsekvenser, både for ham og andre. Han fortalte, at han var bange for at ende som sin far, hvis voksenliv har været stærkt præget af ukontrollérbare aggressionsudøvelse, der har sendt ham ind og ud af fængsler, haft omfattende konsekvenser for hans familie osv. Eleven spurgte sin lærer, om hun vidste, hvor han kunne få hjælp til sit problem. Læreren gik videre med forespørgslen til ledelsen på skolen, som efterfølgende researchede på tilgængelige muligheder for at få hjælp til at 'styre sit temperament' eller håndtere sin vrede og aggression.

Det viste sig hurtigt at være svært at finde sådan en hjælp.

Vi fandt i vores research informationer om Kriminalforsorgens 'Anger Management'-program, som de kører i fængslerne. Angiveligt har programmet, som både indeholder en undervisnings- og en behandlingsdel stor positiv effekt på de deltagende. Deltagerne er mennesker, der pga. deres tidligere aktiviteter, er omfattet af Kriminalforsorgens indsats. Det vil sige for mennesker, hvis vredeshåndteringsstrategier allerede har bragt dem (og ofte andre) ud i seriøse vanskeligheder. Vores umiddelbare tanke var, at det kunne give mening at arbejde med et tilsvarende koncept forebyggende. Hvis programmet vitterligt er virkningsfuldt ville det, i vores optik, give god mening at anvende det, før der har været kriminalitet. Imidlertid er Anger Management programmet et registreret varemærke, og kan derfor ikke uden videre eksporteres fra Kriminalforsorgen.

Alternativerne, vi fandt, var individuelle behandlingstilbud, udbudt af psykologer, psykoterapeuter mv. rundt om i landet, med særligt fokus på vredeshåndtering. I vores optik kan det være rigtig hensigtsmæssigt at arbejde med sine håndteringsstrategier i livet i almindelighed og vredeshåndtering i særdeleshed i individuelt tilrettelagte behandlingsforløb. Individuelt tilrettelagte behandlingsforløb mente vi ikke var løsningen for os. For det første koster individuel behandling mange penge, der, såfremt familier ikke selv har ressourcerne, skal bevilliges et eller andet sted fra. For det andet kan det være vanskeligt at vurdere en konkret behandlers tilbud og effekt, hvilket kan gøre det vanskeligt at overbevise eventuelt bevilligende myndigheder om relevansen. For det tredje er en forudsætning for terapeutisk behandling en vis grad af refleksion og indsigt, hvilket ikke nødvendigvis er til stede, og måske netop kan være en del af udfordringen for dem, der har vanskeligt ved at styre temperamentet. Da vi

Ungdomsskolen
Nørrekær 8
2610 Rødovre
Tlf.: 36 37 85 20
E-mail:
maria.dressler@rk.dk
www.ung2610.dk

Kontoret er åbent:
Maj - medio september:
Man-tor: 8.00-15.30
Medio september – maj:
Man.-tors. 8.00-19.00

Kontakt:
Maria Dressler
Telefon 3637 8522

er et skoletilbud og ikke et behandlingstilbud, var det for det fjerde i vores interesse at etablere et mere undervisnings/kursus orienteret tilbud, som kunne foregå i regi af skolen og de rammer, vi her har for vores virke.

Vores research tyder ikke på, at andre kommuner i landet arbejder med en systematisk indsats på dette område. Det finder vi interessant, fordi netop børn og unge, der reagerer med vrede og aggressivt definerede handlinger, ofte giver anledning til store udfordringer i de kommunale systemer, herunder ikke mindst folkeskolen. Ligeledes er det vores opfattelse, at vreden kan være vanskelig at håndtere for os professionelle i de forskellige systemer. Det er ofte et område, hvor vi kan føle afmagt og efterlyser redskaber. Vi ser således en udvikling af initiativer på dette felt, som fx Diamantforløbet, som yderst væsentlig.

Den tilgrundliggende forståelse af vrede

Der er mange måder at forstå vrede på. Derfor har et væsentligt skridt i vores proces været at forholde os til, hvordan vi forstår vrede. Først og fremmest er vrede en naturlig del af det menneskelige følelsesmæssige repertoire. Det hverken kan eller skal være intentionen i forhold til at arbejde med vrede, at følelsen ikke må være der. Formålet med en intervention kan således være *at håndtere følelsen mere hensigtsmæssigt. Og at minimere de utilsigtede konsekvenser*, når vreden ureflekteret omsættes i handlinger af aggressiv eller voldelig karakter. Endvidere kan et formål være at arbejde med *at dæmpe vredens funktion og indflydelse* på et menneskes liv ved fx at undersøge, hvilke andre følelser, den erstatter, og hvilke gode grunde der kan være til det.

I tråd med nyere tilknytningsteori er det vores forståelse, at vreden i den dominerende form, som den kan have hos de mennesker, den bliver problematisk for, er opstået som et svar på nogle betingelser i livet. Den kan forstås som den bedst mulige selvbeskyttelse i en familie og et miljø, der har været udfordrende for et barn. Det vil for nogle af vores elever betyde, at det fortsat er en strategi, der i en familiemæssig kontekst vil opleves som den bedst brugbare af eleven. Disse elever kan med fordel få erfaringer i andre kontekster, fx i skolen, der viser dem at det ikke er nødvendigt at beskytte sig med vrede her. Andre af vores elever er ikke længere bosiddende i deres familiemæssige kontekst, hvorfor det for dem må vurderes ikke længere at være en nødvendig strategi. For de unge, der er flyttet hjemmefra, vil det - ligesom for voksne med vredeshåndteringsproblemer - således være en strategi, som domineres af gode, men nu historiske grunde. Den er med andre ord ikke længere nødvendig. Alligevel kan det være yderst vanskeligt at aflære sig.

Vreden forstås, når den bliver dominerende, som en sekundær følelse, der er afledt af tristhed, angst, frygt, usikkerhed, ensomhed, afmagt og/eller hjælpeløshed, som alle er primære følelser. Disse følelser har af forskellige grunde præget den unge og gjort selvbeskyttelse nødvendig. Eller også er følelserne ikke blevet mødt adækvat. Et eksempel herpå kan være, at barnet, der græder, får at vide, at det skal tage sig sammen, og at der ikke er noget at græde for. Et andet meget grundlæggende eksempel er, at spædbørn, som ikke opnår adækvate reaktioner på deres såkaldte kaldegråd, ophører med at græde.

Den her skitserede forståelse af vreden, dens udtryksformer, dens kompleksitet og dens forandringspotentialer er i god tråd med nyere neurovidenskabelig

Reference:

<Sagsnummer>
Side 2 af 17

forskning vedr. hjernens plasticitet og betydningen af spejlneuroner for den menneskelige udvikling (Hertz 2011). Forskning viser, at hjernen udvikles og forandres ved måden den bruges på i sociale interaktioner og altså ikke, som ofte antaget, kan adskilles eller lineært forudsættes sociale interaktioner. Forskning i spejlneuroner viser (ibid.), at udvikling er defineret ved at være en social proces; en kontinuerlig gensidig afstemning med og i forhold til de forventninger, krav og responser, vi opnår. Det er væsentlig viden, idet netop dette hurtigt kan afstedkomme selvforstærkende processer, hvor 'den aggressive unge' forventes at håndtere situationer aggressivt, hvorved sandsynligheden for at den unge netop honorerer denne forventning styrkes (Borup & Pedersen 2010). Også nyere udviklingsteorier underbygger denne forståelse (Hertz 2011).

Diamantforløbet i en teoretisk ramme

I arbejdet med Diamantforløbet tages afsættet i de konkrete handlinger, hvor vrede kommer til udtryk på ofte uhensigtsmæssige måder. Udgangspunktet for de processer, der er tilrettelagt i Diamantforløbet, er den såkaldte *kognitive diamantmodel* (Mørch, Rosenberg & Elsass 1995 mv.). Den kognitive diamant viser, hvordan tanke, handling, følelse og krop gensidigt påvirker hinanden. Fx kan tanken om at være uretfærdigt behandlet, aktivere vrede følelser, hvis styrke kan være betinget af gentagen erfaringsdannelse fra lignende situationer. En kropslig reaktion mærkes, fx spændte muskler, spændt kæbe eller lignende, og der handles aggressivt. Pga. den gensidige påvirkning, vil forandring i et led af modellen forandre de andre led og dermed den samlede reaktion/dynamik.

Når det primære fokus i Diamantforløbet således er på konkrete handlinger i konkrete situationer, kan det forstås som et udgangspunkt for at forandre dynamikken i den samlede diamant. Netop dette udgangspunkt vurderes at være det mest hensigtsmæssige i denne målgruppe, idet det er nemmest at forholde sig til. Det er konkret og relateret til de unges eget liv. Som sådan forudsætter det ikke refleksion eller indsigt i følelsesmæssigt materiale. Derved adskiller det sig fra mange former for samtaleterapi, som netop tager afsæt dér.

Selv om udgangspunktet er i praktiske, konkrete erfaringer, gennemgås i Diamantforløbet alle Diamantmodellens aspekter. Der arbejdes i forhold til hvert aspekt med håndteringsstrategier fx afspændingsteknikker, der kan bidrage til opnåelse af en højere grad af kontrol over sine kropslige reaktioner. Diamantmodellens aspekter er i Diamantforløbet blevet introduceret i en forenklet, lineær version. Formålet har været at bibringe de unge viden og indsigt, der muliggør, at de kan 'indbygge et filter', så den automatiske kædereaktion mellem aspekterne i højere grad kan kontrolleres. Et filter kan opstå i alle Diamantmodellens aspekter. Et eksempel er at aktivere afspændingsteknikker, når man mærker den kropslige spænding.

Konkret anskues Diamantforløbet som det første skridt i en proces, der kan bibringe de unge mere konstruktive handlemuligheder og derved forebygge evt. utilsigtede konsekvenser for sig selv og andre. Det er herudover et ønsket udbytte at de unge fremadrettet vil arbejde videre med deres vanskeligheder. Særligt vurderer vi, at oplevelsen af selv kan at kunne skabe forandring, kan have positiv betydning ift. det. Sidst, men absolut ikke mindst, vurderer vi Diamantforløbet som en måde at give de unge mulighed for at få en

Reference:

<Sagsnummer>
Side 3 af 17

positiv erfaring med at handle på forhold hos sig selv, som de finder generende, bekymrende mv. Vi anskuer det som yderst væsentligt at understrege betydningen af netop dette, idet netop vrede og aggressive handlinger erfaringsmæssigt ofte er forbundet med oplevelser af kontroltab, nederlag mv. Det er modigt at begive sig ind i en proces, der handler om noget sårbart.

Udvikling af Diamantforløbet

Diamantforløbet er, så vidt vides, det første systematiske, forebyggende forløb, der har til formål at styrke de unge deltageres kompetence til at håndtere deres vrede og de vanskelige situationer, de møder. Det er, så vidt vides, det første program tilpasset unge som målgruppe. Således har det ikke umiddelbart været muligt at overtage en model eller et program. Det betyder, at der ligger et ganske omfattende forarbejde til grund for det pilotprojekt, som fandt sted primo 2012 på Dagskolen ved Rødovre kommunale Ungdomsskole (RkU).

De indledende drøftelser handlede overordnet om at sætte rammerne for og afklare forventningerne til et fælles forløb. De handlede om at sætte en fælles kurs og definere den begrebslige ramme.

Udviklingsarbejdet indledtes med drøftelser mellem den tilknyttede eksterne konsulent og Dagskolen ved RkU. Selve udarbejdelsen af det konkrete Diamantforløb er i første omgang alene udviklet af den eksterne konsulent. I forbindelse med evalueringsprocessen har konsulent og Dagskolen ved RkU igen samarbejdet. Evalueringen har blandt andet bestået af en drøftelse af erfaringer, udviklingsmuligheder for Diamantforløbet og potentialer i en videreførelse af ideerne fra konceptet til andre beslægtede områder.

Den eksterne konsulent er oprindeligt uddannet lærer og efterfølgende uddannet kandidat i pædagogisk psykologi fra Danmarks Pædagogiske Universitet. Han har foruden sin erfaring som lærer omfattende erfaring med at arbejde med vredeshåndtering og håndtering af vanskelige situationer. Konsulenten tager i sit arbejde udgangspunkt i en kognitiv forståelsesramme og har fokus på udviklingen af kognitive færdigheder.

Vores bidrag fra skolens side har i den indledende fase bestået i et omfattende kendskab til målgruppen, deres generelle forståelser, ønsker og behov. Herudover har vi bidraget ved rammesætningen af projektet. Fx har det været af betydning, at Diamantforløbet kunne defineres som et undervisningsforløb, hvor udvidelse af mentalisering og refleksion var formålet i kontrast til et klart defineret behandlingsobjektiv. I praksis kan det være vanskeligt klart at sondre mellem undervisning og behandling i den forstand, at begge dele overordnet sigter mod forandring. Men vi har arbejdet målrettet mod, at Diamantforløbet kan forstås inden for rammerne af en undervisningskontekst. Det betyder blandt andet, at vi i den indledende udviklingsfase drøftede de nøglebegreber, der er anvendt i beskrivelserne af Diamantforløbet.

I tråd med narrativ teori (White 1995) er vores teoretiske udgangspunkt, at de forståelsesrammer og konkrete begrebsliggørelser, der anvendes i en kontekst, er afgørende for de forståelser af sig selv, sine problemer og sine omgivelser, man som menneske har mulighed for. Således vil en problematiserende referenceramme skabe en forståelsesramme for deltagerne i Diamantforløbet,

der stik mod hensigten, fastholder problematiske forståelser. Ligeledes vil en referenceramme, der ikke adskiller person fra problem kunne cementere, at 'jeg er et problem' i modsætning til en forståelse, hvor mine handlinger nogle gange er et problem.

I forhold til begrebsafklaringen har det følgelig grundlæggende været vigtigt at tage udgangspunkt i begreber, som er almene og ikke refererer til en problematiserende eller patologisk referenceramme. Ligeledes var det vigtigt, at begreberne tydeligt indikerede en sondring mellem person og handling. Et konkret eksempel er, at 'asocial adfærd' blev diskuteret overfor 'handling, som kan være problematiske'. En handling kan være en blandt flere, mens adfærd i højere grad giver associationer til generelle handlemønstre. Ligeledes er det at handle noget, en person gør, mens adfærd umiddelbart er vanskeligere at sondre fra personen. Sidst lå det os på sinde at gøre brug af en terminologi, der tilgodeser, at handlinger udspiller sig i konkrete situationer i konkrete relationer. Således er begrebsliggørelsen 'at håndtere vanskelige situationer' fx blevet foretrukket over 'vredeshåndtering'.

Diamantforløbet

Udvælgelse af deltagere

Forud for Diamantforløbets opstart var der en proces, hvor potentielle deltagere skulle udvælges. RkU har forestået udvælgelsen af deltagere. Principperne for udvælgelse af deltagere var:

- At de som udgangspunkt er kendetegnet ved at have en håndteringsstrategi præget af vrede og en tendens til/erfaringer med aggressive handlinger
- At de havde lyst til at deltage

Hertil kom de pragmatiske kriterier:

- At der maksimum er fem pladser på et Diamantforløb
- At de er drenge. Diamantforløbet optog i pilotprojektet udelukkende drenge. Erfaringer fra andre målgrupper viser tydelig evidens for det fordelagtige i at have kønsspecifikke hold.

Den første deltager gav sig selv. Det var den unge mand, der oprindeligt tog initiativ til hele projektet. I forhold til de fire andre pladser blev det drøftet i lærerplenum, hvem der kunne være egnede kandidater. Det viste sig ved denne drøftelse, at der som udgangspunkt var stort set lige så mange piger som drenge, der af lærerne blev vurderet til at kunne drage gavn af et Diamantforløb. Efter drøftelserne blev udvalgt de fire kandidater, som vurderedes at have mest gavn af et forløb her og nu. De konkrete begrundelser for de enkelte kandidater var meget forskellige. En enkelt har en ungdomssanktion bag sig og har i vid udstrækning oplevet at have vanskeligt ved at håndtere kritiske situationer på hensigtsmæssige måder. To af de andre har også mange uhensigtsmæssige erfaringer med sig. Den fjerde bærer præg af en høj grad af tilbageholdt frustration/vrede, uden dog at have mange konkrete negative erfaringer med sig, og den femte har som væsentligste udfordring, at han begår sig i et miljø, der inviterer til/frister med uhensigtsmæssige handlinger.

Næste skridt var at tage kontakt til forældrene/værgen til de kandidater, vi havde fundet frem til. Det var væsentligt for os at sikre forældrenes/værgens opbakning, før vi spurgte kandidaterne. Således var vi sikrede, at det reelt var en mulighed for kandidaterne at deltage, såfremt de selv havde interesse i det.

Alle forældre/værger blev først ringet op, orienteret om projektet og spurgt, hvorvidt de var interesserede i, at deres søn deltog. Det blev naturligvis understreget som forudsætning, at deres søn selv skulle have lyst. Alle forældre/værger gav deres umiddelbare samtykke, og samtlige udtrykte tilfredshed med/glæde over, at der blev iværksat et initiativ med fokus på deres sønners håndtering af vanskelige situationer. For mange af deltagerne har netop dét været et opmærksomhedspunkt igennem hele deres opvækst og skolegang - og dermed også ofte kilde til frustration i hjemmet. Vi oplevede, hvordan forældrene tydeligt ønskede at understøtte en proces, der kunne muliggøre andre måder at handle på for deres sønner.

Forældrene blev under telefonsamtalen orienteret om, at de ville modtage et brev, der mere detaljeret informerede om Diamantforløbet og indeholdt den konkrete tidsplan over forløbet, såfremt deres sønner gerne ville være med.

Dernæst afklarede vi med de konkrete elever, om de kunne tænke sig at deltage i Diamantforløbet. De blev hver især orienteret om projektet, dets indhold og formål. De tilkendegav alle umiddelbar interesse og udtrykte glæde over at være blevet spurgt. Tilmed oplevede vi, at der var en form for stolthed forbundet med at være blevet udvalgt – og taget alvorligt.

Deltagerne var fra både 8. og 9. klasse.

Vi sendte fra skolen en kort beskrivelse af de udvalgte kandidater til den eksterne konsulent. I tråd med den narrative teori, jf. ovenfor, benyttede vi i beskrivelserne begreber, som var genkendelige for kandidaterne, og som kunne forstås og anvendes positivt og konstruktivt i forhold til deres selvforståelser. Med et alment ord ville man kalde sproget respektfuldt. Beskrivelserne bevægede sig mellem fremtrædelsesformer hos kandidaterne og baggrundsviden om kandidaterne, herunder kontekstuelle og historiske forhold af betydning. Det var væsentligt for os at undgå beskrivelser af rene fremtrædelsesformer (uden inddragelse af kontekstuelle og relationelle forhold), ligesom det var væsentligt for os ikke at definere kausale årsagsforklaringer, som fx at han slår fordi han selv er blevet slået.

Forløbets form

Diamantforløbet løber sammenlagt over fem uger.

I den første uge afholdes et eller evt. flere møder afhængigt af behov mellem den eksterne konsulent og ledelse/personale fra RkU. Møderne har som formål i videst mulig udstrækning at etablere et solidt, klart fundament for gruppesessionerne. I samme uge afholder konsulent individuelle samtaler med alle deltagere af op til to timers varighed. Formålet med disse samtaler er at få et større kendskab til og viden om deltagerne, at etablere en grundlæggende tillidsrelation og at få mulighed for at tilpasse undervisningsmaterialet i forhold til de konkrete deltagere.

Selve Diamantforløbet består af otte sessioner fordelt over tre uger. Hver session er af to timers varighed. De første to uger ligger sessionerne mandag, tirsdag og torsdag formiddag, i den sidste uge mandag og tirsdag formiddag. Herudover er afsat tid til en ekstra buffer session, hvis det bliver nødvendigt.

I praksis blev yderligere tilføjet to gange en times individuelle sessioner til de deltagere i Diamantforløbet, som måtte melde sig syge undervejs, og dermed mistede en session. Timerne blev brugt til, forud for den efterfølgende session, at briefe disse elever om, hvad de andre blev undervist i mens de var sygemeldte.

I ugen efter Diamantforløbets afslutning mødes den eksterne konsulent igen med ledelsen med henblik på at evaluere forløbet og give mulighed for konkrete tilbagemeldinger, såfremt dette måtte være nødvendigt og er muligt i forhold til tavshedspligten.

Forløbets indhold

Diamantforløbet er ikke et undervisningsforløb i gængs forstand. Konsulenten agerer primært procesfacilitator og inddrager undervejs elementer af egentlig undervisning, herunder introduktion til modeller mv. Den konkrete anvendte tilgang til procesfacilitator-rolle er inspireret af teknikker fra den motiverende samtale, hvor man som facilitator er styrende på en klientcentreret måde (Op-rindeligt udviklet af Rogers, 1965). Afgørende for denne tilgang er, at den indholdsmæssige del af forløbet er rammesat af underviseren, mens alle bidrager til at definere det konkrete indhold.

I første omgang betød det konkret, at deltagerne på kurset skulle samarbejde om at definere de regler, der skulle gælde på Diamantforløbet. Der blev defineret en række regler, herunder at det ikke var tilladt at have tændte mobiltelefoner under forløbet. Såfremt deltagerne ikke selv havde vedtaget en regel som fx denne, ville den ikke kunne gælde.

Udgangspunktet for forløbet er, som tidligere anført, den kognitive diamant, omsat til en simplere linjemodel, tilpasset målgruppen. Der kan være en række udfordringer forbundet med at forenkle en kompleks model, men i første omgang er formålet at give deltagerne i Diamantforløbet et konkret redskab til at differentiere mellem forskellige aspekter i forhold til vrede og aggressive handlinger. Det er en forudsætning for arbejdet i Diamantforløbet, at deltagerne kan bevæge sig ud over initiale forståelser af deres egne handlinger som noget 'der bare skete' og som noget 'jeg ikke tænkte over'. Det søges konkret opnået ved spørgsmål som fx *Hvad synes du om at ... gjorde ...? Hvad mærkede du? Hvad skete der med din krop? Osv.* Spørgsmålene tager udgangspunkt i de unges egne erfaringer, som de til hver session har nedskrevet eller memoreret i en logbog og refererer til linjemodellen. Linjemodellen indeholder seks på hinanden følgende trin:

Provokation – tanker – følelser – krop – handling – Når det går galt.

Modellen er gennemgående i Diamantforløbets sessioner. Sessionerne fokuserer på skift på forskellige aspekter ved modellen. Den repeteres samlet stort set hver gang, hvorved det søges sikret, at de unge deltagere får differentieringsmulighederne og deres potentialer ind på rygraden. Det vurderes at være en forudsætning for, at de fremadrettet vil kunne drage nytte af dem i vanskelige situationer.

Logbogen er ligeledes et gennemgående element i forløbet. Den er et skema til notering af eksempler fra deltagernes egne liv, og alle deltagere skal levere eksempler hver gang. Eksemplerne gennemgås i plenum, og en af tankerne bag dét, at Diamantforløbet er et gruppeforløb, er netop, at det skaber mulighed for flere perspektiver på og forståelser af eksemplerne fra logbogen. Det er væsentligt for tilliden i gruppen, at alle leverer og dermed har lige meget på spil. For hvert eksempel fra en deltager, vil de andre fx blive spurgt om, hvad de tænker om det, de hører, og om de har et godt råd. Logbogseksemplerne giver et konkret udgangspunkt for processerne i forløbet – de gør det muligt at koble nyt materiale på konkret kendt hverdagsstof. Endvidere vurderes det at styrke deltagernes kompetence til at strukturere et hændelsesforløb. Sidst, men ikke mindst, bruges eksemplerne af underviseren til detailplanlægningen af det videre undervisningsforløb, der som sådan bliver modificeret hele vejen igennem, så det er tilpasset de konkrete deltagere bedst muligt.

Eksempler på emner, der arbejdes med i Diamantforløbet er:

Kommunikation: Centralt i forhold til dette tema står en udvidelse af mulighederne for at erstattet kropssprog med talt sprog. Der arbejdes med konstruktive dialogformer, samlet under betegnelsen A-kommunikation, inspireret af ideer om assertiv kommunikation. Og der arbejdes med sproglig differentiering fx mellem, hvad der konkret er problemet, og hvad det gør ved deltageren.

Kropslig opmærksomhed: Deltagerne styrkes i at mærke deres kropslige spænding og afslapning. Der arbejdes med de unges bevidstgørelse om, hvordan deres krop konkret reagerer, når de fx er vrede eller adrenalinpåvirkede, og der arbejdes med konkrete øvelser, der sigter mod at afspænde og afslappe dele af kroppen.

Handlinger og deres konsekvenser: I forhold til dette tema arbejdes med at udfolde de mulige konsekvenser, forskellige handlinger har, ikke kun for den unge selv, men også for familien/vennerne, fremtiden og evt. andet. Der arbejdes ud fra nogle konkrete modeller. Som led i en af disse modeller undersøges også gode grunde til fx at lave kriminelle aktiviteter og gode grunde til at lade være og det relative forhold i mellem dem. Grundene prioriteres hver i sær i de forskellige kategorier og måles op imod hinanden. En øget refleksion over og opmærksomhed på, hvordan vores handlinger har betydning langt ud over det, vi umiddelbart noterer os, nuancerer ofte det grundlag, som handlinger kan udspringe af.

Netværk: I forhold til dette tema arbejdes med udfoldelsen af deltagernes netværk ved hjælp af netværkskort. I netværket udpeges risiko- og støttepersoner. Konkret drøftes, hvem man kan gå til, når man fx føler sig fristet til at deltage i 'noget dumt', eller når man omvendt har lyst til at blive lokket til 'noget dumt'.

Begrebsdifferentiering: Fx arbejdes med et begreb som respekt i forhold til en model. Hvad giver respekt? Findes der forskellige former for respekt? Hvordan går grænsen mellem respekt og frygt? Hvad vil man helst respekteres for? Og hvordan?

Reference:

<Sagsnummer>
Side 8 af 17

Ved Diamantforløbets afslutning var der formel overrækkelse af diplomer ved ungdomsskoleleder Lene Mailund fra RkU.

Evaluering

Evalueringen af Diamantforløbet består af to dele. Den ene er en professionel evaluering, den anden en evaluering blandt de deltagende. Den professionelle evaluering er foretaget af den eksterne konsulent og efterfølgende reflekteret tematisk med os, samarbejdspartnerne ved RkU. Deltagerevalueringen har form som et spørgeskema bestående af i alt 33 spørgsmål. Skemaet er vedlagt i bilag. Skemaerne er principielt udfyldt anonymt, men alle deltagerne er blevet tilbudt hjælp til at gennemgå og forstå skemaet, og flere har taget imod den. Med det meget begrænsede deltagerantal er den videnskabelige værdi selvsagt begrænset. Det skal således præciseres, at besvarelserne af spørgeskemaerne og bearbejdningen af dem giver et billede af de konkrete deltagendes oplevelser med Diamantforløbet. Samlet er de to evalueringsskemaer vurderet via en kvalitativ tilnærning.

Den professionelle evaluering:

Den professionelle evaluering foregik konkret den 13.3.2012 på RkU. Deltagere var den eksterne konsulent, Camilla Obel og Maria Dressler, begge afdelingsledere på RkU og projektansvarlige her på Diamantforløbet. Evalueringen foregik på den måde, at konsulenten havde forberedt et oplæg, der indeholdt status, perspektiver og udviklingsmuligheder på Diamantforløbet. Oplægget blev fulgt op af en tematisk refleksion af ca. én times varighed. Nedenfor fremgår centrale temaer herfra:

Pædagogisk praksis i forhold til målgruppen

Den eksterne konsulent redegjorde i sin fremlæggelse for, hvordan de unge som målgruppe synes at have et stort behov for at arbejde med et konkret materiale, der lægger tydelige rammer for en eventuel refleksion. Erfaringen i det første Diamantforløb er, at de unge kun i begrænset omfang tilbød deres perspektiver og refleksioner på det materiale, de andre fremlagde. Således blev det i højere grad til en én-til-én dialog i en gruppesammenhæng, hvor de andre lyttede mere eller mindre aktivt. Refleksion synes, ifølge konsulentens vurdering, udfordrende og/eller uvant for gruppen. Det betyder, at det umiddelbart kan opleves som vanskeligt at opnå den synergieffekt, som almindeligvis tilstræbes i en gruppeundervisnings/interventionssammenhæng. I hvert fald er dens karakter en anden end den, der gør sig gældende blandt voksne. Der er angiveligt påvist gode resultater hvad angår synergieffekten i gruppeforløb med voksne.

Den eksterne konsulent fortæller, at han oplevede, at deltagerne viste større åbenhed og tillid ved de indledende individuelle samtaler end under gruppeforløbet. Vi drøfter, om det betyder at gruppekonceptet ikke er virkningsfuldt for målgruppen. Fra RkU vurderes det at have haft en meget stor betydning, at det var et forløb, som flere elever deltog i sammen. Vi taler om, at det i elevernes optik har betydning at det har form som et kursus. Det har været et samtaleemne både før, efter og under forløbet, at disse elever har deltaget i et kursus – også blandt deres klassekammerater. Individuelt tilrettede forløb vil hurtigt forbindes med andre associationer af mere behandlingsorienteret karakter. Herudover ville individuelle forløb end ikke potenti-

Reference:

<Sagsnummer>
Side 9 af 17

elt kunne bidrage med den normaliserende effekt, det kan have at høre 'andre have det svært med det samme som mig' og den ekstra erfaringsdannelse, adgangen til andres erfaringer potentielt giver. Hertil kommer, at forløbet potentielt kan være et udgangspunkt for, at deltagerne trænes i at dele andre anliggender med hinanden, end de vanligt ville gøre, og dermed automatisk støtte op om udviklingen og/eller forandringen af håndteringsstrategier.

Vi drøfter, at deltagerne sandsynligvis har kunnet drage gavn af at lytte til hinanden, høre hinandens erfaringer og af at opleve hinanden vise tillid ved at tale ud i gruppen, jf. temaerne ovenfor. Men også at det er relevant at få et tydeligere billede af, *hvordan* de drager gavn af det, og i tillæg hertil få præciseret forhold i de kommende Diamantforløb, der i højere grad sikrer det tilsigtede udbytte. Det vurderes hensigtsmæssigt at systematisere den ekstra erfaringsdannelse for deltagerne i forløbet.

Et muligt konkret tiltag er at tilbyde deltagerne konkrete redskaber, der faciliterer den vanskelige disciplin at reflektere/forholde sig til hinandens erfaringer/fortællinger på konstruktive og anvendelige måder. Det vurderes hensigtsmæssigt, at der lægges meget konkrete rammer for netop refleksionen. Det er vores vurdering, at netop refleksion kan være vanskelig generelt for målgruppen. Mangel på refleksion vurderes således at være en del af deres mere komplekse udfordringer, som tilsammen giver anledning til uhensigtsmæssig vredeshåndtering. Samtidig vurderes udviklingen af refleksionen særdeles væsentlig af samme grund.

Vi drøfter også, hvordan rammerne for og forventningerne til den enkeltes bidrag i en konkret gruppesituation med fordel kan ekspliciteres tydeligt og konkret, ligesom formålet med bidragene i forhold til forløbet ekspliciteres. Det kan gøre det nemmere at bidrage, hvis det er tydeligt hvilket konkret bidrag, der forventes. Det kan også sænke præstationsforventningerne blandt deltagerne selv.

Deltagerne opleves af den eksterne konsulent til tider at lide af høje præstationsforventninger til sig selv, hvilket kan have betydning for deres grad af deltagelse og involvering. At tydeliggøre de ønskede bidrag på en måde, der forekommer mulig for de deltagende, vil fremadrettet vurderes at løse op herfor. Mange af deltagerne i dette forløb og sandsynligvis også de kommende har negativt prægede erfaringer med sig selv fra undervisningssammenhænge. Det vurderes fremadrettet, at det at definere en kontekst, der adskiller sig fra tydeligt fra andre undervisningskontekster, er fremmede for processen.

Fra forløbet er det en positiv erfaring, at det kan styrke fokus og bidrag fra deltagerne, når der arbejdes med 'et fælles tredje' – fx cases, hvor de situationer der er skitseret, ligner deltagerne egne erfaringer med vanskelige situationer, men uden konkret at involvere nogle af deltagerne. Det er konsulentens vurdering, at det kan facilitere åbenhed og mindske sårbarheden.

Diamantforløbets form lægger primært op til, at deltagerne sidder og lytter, kigger og taler. Det svarer i grove træk til de mest almene undervisningsformer i almene undervisningstilbud. Formen er inspireret af vredeshåndteringskurser for voksne, hvor den tilsyneladende fungerer rigtig hensigtsmæssigt. Den eksterne konsulent vurderer imidlertid, at det kan være hensigtsmæssigt i højere grad at skifte mellem forskellige former for undervisning med de unge som målgruppe. Han oplevede, at flere af deltagerne kunne have vanskeligt ved at fastholde deres opmærksomhed og koncentration på undervisningen og gruppeprocesser i længere tid ad gangen.

Vi drøfter flere forskellige indfaldsvinkler til denne udfordring. En potentiel mulighed er at fordele forløbet over lidt flere kursusdage i et kortere antal timer af gangen. Dog fortsat under hensynstagen til bevarelse af forløbets intensitet, idet den vurderes væsentlig for udbyttet. En anden mulighed er at veksle mellem mere aktive øvelser, der involverer bevægelse eller anden kropslig aktivitet. Den eksterne konsulent fremhæver i den forbindelse sine positive erfaringer fra forløbet med at arbejde med afslapnings- og afspændingsøvelser. Hans oplevelse er, at de unge i høj grad oplevede en kropslig tilgang nyttig og umiddelbart forståelig. Dette afspejles i resultaterne fra deltager spørgeskemaerne, jf. nedenfor.

Vi drøfter endvidere muligheden af at arbejde med andre læringsformer, herunder rollespil, praktiske øvelser af alternative handlemuligheder mv. Det er dog et endnu åbent spørgsmål, hvordan aktiviteter som disse bedst kan bringes i anvendelse i forhold til målgruppen. Det er vigtigt at kompleksitetsgraden er tilpasset målgruppen. Hvis undervisnings/læringsformer og de konkrete processer bliver for avancerede, mister de deltagende fokus på indholdet – og de temaer, der konkret øves. Samtidig må det tilgodeses, at målgruppen generelt vurderes at have et meget begrænset erfaringsmateriale med at bruge sig selv på måder, hvor de skal eksponere sig i forhold til en gruppe.

Vi drøfter herudover mulighederne for at arbejde i endnu højere grad med visuelt materiale, nemt tilgængelige modeller, evt. muligheden for selv at arbejde med at visualisere materiale mv. Flere af de konkrete deltagere i det netop afsluttede Diamantforløb har vanskeligt ved at formulere sig skriftligt, en har meget svært ved at skrive i det hele taget. Det inviterer til, at eksempelvis logbogen udvides til fx at omfatte muligheden for en lyd-logbog, hvor deltagerne indtaler deres erfaringer og oplevelser på en diktafon eller lignende.

Kompleksitetsgradens betydning for udbyttet

Punktet her er i al væsentlighed drøftet ovenfor, men vi har valgt at lade det optræde selvstændigt, idet det forekommer at være af overordentlig stor betydning at reducere undervisningens kompleksitetsgrad så meget som muligt. Dels for at sikre et entydigt fokus på indholdet og ikke skabe en situation, hvor energien allokeres til at forholde sig til form og krav forbundet til den. Dels for at sikre sig bedst muligt mod aktivering af følelser forbundet til præstationsforventninger, der ikke kan indfries. Det drøftes, hvordan det er yderst vigtigt at følelser som afmagt, manglende formåen og opgiveness ikke aktiveres af og i undervisningsforløbet. Ud over at være udfordrende i sig selv, kan de knytte sig til deltagernes subjektive oplevelse af muligheden for at tage

styring over sine problematiske håndteringsformer og muligheder for forandring af dem.

Det er væsentligt at såvel Diamantforløbets form som indhold understøtter de deltagendes oplevelse af mestring.

I forhold til målgruppen på det første forløb er der en ekstra sårbarhed forbundet med netop dette tema, da de deltagende har mange negative erfaringer med sig i forhold til såvel undervisningssituationer som oplevelsen af at kunne tage konstruktiv styring i forhold til egne handlinger. Det er vores vurdering, at dette til en vis grad er generaliserbart også i forhold til fremtidige deltagere. Blandt andet fordi netop den frustration forbundet med daglige krav, der er vanskelige at honorere, kan bidrage til øget aggression, ifølge vores forståelse.

Der er i Diamantforløbet konkrete elementer, der har bidraget til at reducere kompleksitetsgraden. Fx hyppig repetition af konkrete modeller – og en gentagen anvendelse af dem i forhold til deltagernes egne erfaringer. Et andet eksempel er at tage konkret udgangspunkt i kropslige oplevelser og håndtering af kropslige reaktioner, jf. nedenfor. I forhold til potentielle ændringer er det en gennemgående opmærksomhed, at nye initiativer honorerer kravene til et afgrænset kompleksitetsniveau. Fx er det blevet drøftet, hvordan arbejdet med nye kommunikationsformer, jf. A-kommunikation, kan gøres lettere tilgængeligt og mindre abstrakt. Vi arbejder videre med udformningen af dette og andre aspekter.

Kropsligt fokus

Den eksterne konsulent fremhæver, hvordan han gentaget erfarede, at arbejdet med et kropsligt fokus var rigtig meningsgivende i Diamantforløbet. Han introducerede de deltagende i forløbet til en række afslapnings/afspændingsøvelser, som blev meget positivt modtaget, og som deltagerne arbejdede fokuseret og koncentreret med. Deltagerne gav udtryk for, at de fik et godt udbytte af øvelserne. Et andet kropsligt aspekt var arbejdet med at bevidstgøre sig sine kropslige reaktioner, fx i forbindelse med vrede: Hvilke muskler spænder? Hvordan spænder de? Hvordan er de, når de ikke er spændt? Hvordan kan jeg aktivt påvirke, hvor spændte de er?

Konsulenten vurderer, at en kropslig indfaldsvinkel med fordel kan udbredes og få en relativt større plads i de kommende Diamantforløb. Vi reflekterer over, hvordan et kropsligt fokus inviterer til en læringsform, som ikke er associeret til negative undervisningsmæssige erfaringer på samme måde som undervisningsformer, der lægger op til refleksion, dialog og skriftliggørelse. Deltagerne har endvidere ofte en historik, hvor de netop har taget kropslige reaktions- og håndteringsformer i anvendelse. Således kan de koble undervisningstiltagene konkret til deres egne kropsligt baserede erfaringer med eksempelvis vredeshåndtering.

Vi taler om at inddrage simple fysiske øvelser, der giver mulighed for i praksis at erfare sin krop i forskellige spændtheder.

Reference:

<Sagsnummer>
Side 12 af 17

Underviseren som proceskonsulent

Den eksterne konsulent beskriver, hvordan det er centralt for Diamantforløbet, at underviseren ikke er underviser i gængs forstand, men først og fremmest optræder som procesfaciliterende. Det har generelt en lang række fordele at arbejde procesfaciliterende, men det giver også nogle konkrete udfordringer i forhold til en målgruppe, der kan have behov for en høj grad af styring og fastholdelse. Konsulenten fremhæver, hvordan det eksempelvis blev oplevet som meget meningsfuldt af de deltagende på Diamantforløbet, at de som indledning til forløbet selv forhandlede om rammer og regler for forløbet. Spørgeskemaundersøgelsen understøtter dette til fulde. Samtidig er det konsulentens vurdering, at det i forhold til andre dele af forløbet har været vanskeligt at fastholde en rent procesfaciliterende rolle. Deltagerne er uvante med formen, og den kan opleves som manglende styring, hvilket også understøttes delvist af spørgeskemaundersøgelsen blandt de deltagende. Vi taler om, hvordan man i højere grad kan strukturere processerne, så de bliver konkrete og opleves styrede, uden at procesformen fraviges.

Mulighederne for at koble Diamantforløbets temaer til konkrete praktiske erfaringer

Ifølge den eksterne konsulent kan der være udfordringer forbundet med at skulle overføre sin ny erhvervede viden og indsigt fra Diamantforløbet til daglig praksis. Det er en udfordring, der knytter sig til mange undervisnings/interventionsforløb generelt. Det handler både om, at det i sig selv er svært at handle på nye måder, at man i sin daglige praksis indtræder i relationer, der er præget af særlige forventninger knyttet til den fælles historie. Og at den daglige praksis ofte byder på situationer, der er anderledes komplekse end Diamantforløbets øvelsessituationer og eksempler.

En måde at forsøge at kæde Diamantforløbet sammen med hverdagen er at arbejde med mange gentagelser. Det er gentagne erfaringer, der muliggør automatiserede adfærdsformer. En yderligere mulighed, som rækker ud over Diamantforløbet, men som blev drøftet ved evalueringen, er at videreføre konkrete øvelser fx A-kommunikations tre steps ved konfliktsituationer i daglig praksis. Idet alle deltagerne på Diamantforløbet er elever på Dagskolen ved RkU og dermed deler daglig praksis, kunne det være en mulighed med interessante perspektiver.

Imidlertid er det væsentligt at reflektere dette yderligere, idet det forekommer væsentligt for Diamantforløbets design, at det er holdbart uafhængigt af den daglige praksis, som deltagerne træder ud af, når de træder ind i Diamantforløbet. I den forbindelse er det også vigtigt at afgrænse, hvad et sådant forløb ikke formår i sig selv. Samtidig forekommer det meningsfuldt i regi af Dagskolen ved RkU at supplere med få konkrete elementer fra forløbet, som systematisk kan øves i hverdagen efterfølgende. Det kræver imidlertid en mindre opkvalificering af det daglige personale, - og naturligvis at det praktisk er muligt at implementere. Der vil blive arbejdet videre med muligheden for koblingen til hverdagspraksis uafhængigt af de ændringer, der arbejdes med i Diamantforløbet.

Reference:

<Sagsnummer>
Side 13 af 17

Elevalueringen

Optakten til Diamantforløbet

Spørgsmål 1-5 i spørgeskemaet vedrører optakten til Diamantforløbet. Alle spørgsmål er formuleret som positive udsagn og besvaret på en skala fra 1-5, hvor 5 er helt enig og 1 er helt uenig; 5 mest positiv og 1 mest negativ. Alle besvarelser i denne kategori er faldet indenfor skalaens punkt 3-5. Alle deltagerne var glade for at være blevet udvalgt til deltagelse i Diamantforløbet. Halvdelen syntes, det var en rigtig god idé for dem at deltage i Diamantforløbet og således få hjælp til at håndtere sine vanskeligheder. Den anden halvdel var positivt indstillede. Samtlige deltagende vurderede, at deres forældre/værge var glade for at få tilbuddet. Besvarelserne stemmer således umiddelbart med vores oplevelse af at give tilbuddet både til eleverne og deres forældre/værge. Det synes at bekræfte, at såvel forældre/værge som elever synes det er positivt, at vi som skole sætter ord på noget, vi oplever de har vanskeligheder med.

Alle deltagende svarer, at de har fundet det positivt til meget positivt at deltage i den indledende samtale med den eksterne konsulent, og at de blev grundigt informeret om form og indhold i det forløb, de skulle i gang med. Det stemmer overens med konsulentens oplevelse af samtalerne. Han har blandt andet fremhævet, hvor tillidsfuldt de unge mødte ham, og hvor mange af deres erfaringer, de var villige til at dele med ham.

Rammer for selve forløbet

Alle deltagere i Diamantforløbet satte, ifølge deres besvarelser på spørgeskemaet, stor eller meget stor pris på muligheden for at sidde sammen med andre, der også af og til kan synes, det er svært at styre sine reaktioner. Alle deltagerne havde stor eller meget stor tillid til, at de andre tog godt imod de ting, de fortalte og holdt deres tavshedspligt. Disse resultater er vigtige, idet de understøtter betydningen for de unge af at arbejde med håndteringsstrategier i en gruppesammenhæng. Som det fremgår af den professionelle evaluering ovenfor, var effekten af at arbejde i gruppe ikke helt tydelig for den eksterne konsulent.

Men det bliver altså tydeligt, at det har haft stor betydning for de unge selv.

De unge har lagt vægt på, at det var positivt for dem at sidde sammen med andre unge, som de kendte i forvejen, og ingen ville foretrække at sidde sammen med nogle, de ikke kendte i forvejen. 50% var dog neutrale i forhold til betydningen af at indgå i en gruppe, hvor de ikke på forhånd kendte de andre. Også gruppestørrelsen var alle deltagere godt eller meget godt tilfredse med, og de følte alle, at de blev taget meget alvorligt i Diamantforløbet.

Som det fremgår ovenfor, var deltagerne på Diamantforløbet selv med til at definere rammer og regler for forløbet. Det synes alle deltagerne godt eller meget godt om. Den eksterne konsulent fortæller, at hans generelle erfaring er, at regler, man selv har bidraget til at definere, ofte er nemmere at overholde. Også i det konkrete forløb gjorde konsulentten sig den erfaring.

De spørgsmål, der vedrører underviseren som procesfacilitator viser, at 75% syntes godt om, at konsulentten stillede mange spørgsmål. På spørgsmålet om deltagerne syntes, forløbet var styret godt, er besvarelserne fordelt, således at to var tilfredse eller meget tilfredse, mens to er mindre tilfredse. Fordelingen af besvarelser understøtter den eksterne konsulentens evaluering og dermed re-

Reference:

<Sagsnummer>

Side 14 af 17

levansen af videre overvejelser om rollen som procesfacilitator i forhold til den konkrete målgruppe, jf. ovenfor.

Alle deltagerne var ifølge deres besvarelser på spørgeskemaet glade eller meget glade for, at forløbet blev afsluttet med overrækkelse af et diplom. Det har tydeligvis haft betydning og understreger relevansen af at rammesætte et forløb som et kursus, hvor man ved afslutningen 'får papir på', at man har erhvervet sig nye kompetencer. Ligeledes kan det forstås på den måde, at det er relevant, at designet overordnet har et formelt præg. Begge dele vurderes at kunne bidrage positivt til motivationen for at deltage og gennemføre Diamantforløbet.

Indholdet i selve forløbet

75% synes godt om, at undervisningen tog udgangspunkt i deres egne oplevelser/eksempler fra eget liv. Det tyder således på at det konkrete udgangspunkt virker efter hensigten og med fordel kan fastholdes/udbygges.

75% tilkendegiver i deres besvarelser af spørgeskemaet, at det var godt at arbejde med, hvordan de mærker deres vrede. Ingen synes, det er negativt. 100% synes det var godt at arbejde med, hvordan de kan udtrykke deres vrede på en anden måde. Dette resultat er meget betydningsfuldt, idet det tydeligt viser de deltagendes interesse i at skabe forandring for sig selv. Interessen er af afgørende betydning for motivationen til at deltage i Diamantforløbet og samtidig et rigtig vigtigt argument for at søsætte initiativer som Diamantforløbet. I vores optik er det yderst væsentligt at understøtte de unges egne ønsker om at arbejde med og forandre elementer i deres liv, herunder vredeshåndteringsproblemer, som aktuelt skaber vanskeligheder for dem selv og andre.

Samlet giver besvarelserne på de to spørgsmål en mulig indikation på, at de unge foretrækker et perspektiv, der handler om dét, der kan sættes i stedet for og dét, der virker, frem for det der ikke virker pt.

Spørgsmålet om betydningen af selv at arbejde for at skabe forandring i sit liv synes at underbygge dette, da 75 % har tilkendegivet, at det har stor betydning, mens én svarer neutralt. Det understøtter vores vurdering af at det er vigtigt at kunne tilbyde en kontekst, hvor de unge tilegner sig erfaringer med mestring af egne tilværelsesvilkår.

75% synes, at undervisningen om alternative positive kommunikationsformer (A-kommunikation) var nem, mens 25% synes, det var svært. 75% var glade eller meget glade for de kropslige øvelser/afspændingsteknikkerne. 25% syntes mindre godt om dem. Der synes således også i deltagerundersøgelsen at være et fundament for at arbejde videre med anvendelsen af en kropsorienteret tilgang, jf. ovenfor. Undersøgelsen viser, at de deltagende er neutrale (50%) eller ikke mener (50%), de vil fortsætte med afslapningsøvelser efter endt forløb. Det er interessant, idet interessen for øvelserne tilsyneladende er positiv, og mange var glade for at arbejde med dem i forløbet. Det kan tyde på at det umiddelbart er vanskeligt for deltagerne selv at skulle omsætte elementer fra kurset til egen hverdagspraksis. Mulige overførselsmåder/teknikker kan med fordel opprioriteres.

Reference:

<Sagsnummer>
Side 15 af 17

I forhold til Diamantforløbets tema om handlingers konsekvenser har 75% angivet, at de synes, det var et godt eller rigtig godt tema, mens 25% har svaret neutralt. Dog er det kun 50%, der mener, at temaet har fået dem til at tænke mere over de konsekvenser, deres handlinger har. En usikkerhed i forhold til dette spørgsmål er, at variationen i besvarelserne også kan dække over, at nogle af de deltagende i forvejen tænkte meget over konsekvenserne af deres handlinger. En mulig tolkning er dog også, at det kan være vanskeligt for nogle deltagende at mentalisere på den måde, som det kræver at erhverve sig indsigt i konsekvenserne af sine handlinger. Mentalisering, forstået som evnen til at sætte sig i andres sted og ud over sit eget perspektiv her og nu, kan med fordel styrkes som element i Diamantforløbet. 75% syntes, det var brugbart med temaet om netværk og dets betydning i forhold til, hvordan man handler. 25% syntes ikke, det var brugbart. En deltager fremhæver netop dette tema som en AHA-oplevelse for ham. Han havde ikke tidligere reflekteret over, hvordan forskellige personer i hans netværk havde forskellige betydning ift. hans handlinger.

Diamantforløbets fremadrettede funktion

75 % af de deltagende har svaret, at de tror, at de har større muligheder for at handle anderledes efter at have deltaget i Diamantforløbet, 25% er neutrale. Samme fordeling ses ved spørgsmålet om, hvorvidt Diamantforløbet har bidraget til, at deltagerne fremadrettet vil tænke mere over deres egen reaktion i fristende situationer. Usikkerheden er en smule større ved spørgsmålet om, hvorvidt forløbet har bidraget til, at de deltagende fremover vil tænke mere over deres egen reaktion, når de bliver vrede. Her er 50% neutrale, mens 50% er positive eller meget positive. Samlet indikerer besvarelserne, at de deltagende oplever at have fået større muligheder for at gøre noget andet, end de plejer, hvilket vi vurderer som en absolut positiv og ønskværdig effekt. At usikkerheden tilsyneladende er størst i situationer, hvor de deltagende er vrede, kan potentielt hænge sammen med, at det netop er, når vreden tager over, at det kan være vanskeligt for mange at tænke overhovedet. Denne fortolkning understøttes af at 25% ikke tror, de vil tænke anderledes, næste gang de bliver vrede, 25% er neutrale. 50% tror, de vil tænke anderledes, næste gang de bliver vrede.

Samlet giver besvarelserne vedr. Diamantforløbets fremadrettede funktion i vores optik en indikation på, at sammenhænge mellem det, der læres på Diamantforløbet, og det liv, der føres efterfølgende med fordel kan fremhæves mere konkret. Fx i form af konkrete eksempler på implementering (Hvordan kunne man arbejde med afslapning/afspænding i sin hverdag? Hvordan ville det give mening? Hvad ville stille sig hindrende i vejen? Mv.)

Deltagernes anbefaling

Alle deltagere vil klart anbefale undervisningsforløbet til andre, der har det svært med at reagere på gode måder i vanskelige situationer.

Et ekstra bidrag til evalueringen

Her til sidst vil vi kort nævne, hvad der er sket siden forløbet:

Ophavsmanden til forløbet – den elev, der oprindeligt satte hele dette arbejde i gang, har ved en forelæsning på Århus Universitet, DPU, sammen med Maria Dressler fortalt om Diamantforløbet, dets effekt og den betydning, det hav-

de/har for eleven, at netop hans historie og idé har udmøntet sig til Diamantforløbet.

En anden deltager har efter deltagelsen i forløbet bedt om vores støtte til at vende tilbage til folkeskolen med henblik på at afslutte med fuld 9. klasses afgangsprøve. En af hans overvejelser i den forbindelse er, at han ved at vende tilbage til folkeskolen vil have mindre tid til rådighed til at lade sig friste til u hensigtsmæssige aktiviteter. Direkte adspurgt mener han, at hans deltagelse i Diamantforløbet har betydning i forhold til de overvejelser, der fører til hans tilbagevenden til folkeskolen.

Med venlig hilsen

Maria Dressler

Psykolog og afdelingsleder
Rødovre kommunale Ungdomsskole
Milestedet, Nørrekær 8
2610 Rødovre

Litteraturliste

Borup & Pedersen (2010): Træk tempoet ud af det sociale samvær & Erfaringer med indarbejdning af positionsmodellen i en eksisterende institution. I Preben Bertelsen (red.): *Aktør i eget liv. Om at hjælpe mennesker på kanten af tilværelsen*. Kbh. Frydenlund.

Hertz, S (2011): There is a crack in everything, that is how the light gets in. I Brinkmann (red.): *Det diagnosticerede liv*. Kbh: Klim.

Mørch, Rosenberg & Elsass (1995): *kognitive behandlingsformer*. Kbh: Hans Reitzels forlag.

Rogers, C (1965): *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*. Boston: Houghton Mifflin.

Simon, J (2005): *Imago – kærlighedens veje*. Kbh: Dansk psykologisk forlag.

White, M (1995): *Re-authoring lives: Interviews and essays*. Adelaide: Dulwich Centre Publications.

Supplerende litteraturliste:

Brinkmann, S (2011): *Det diagnosticerede liv*. Kbh: Klim

Hertz, S: <http://www.psykcentrum.dk/psykcentrum-artikler>

Rogers, C: <http://www.carlrogers.info/index.html>

White, M: <http://www.dulwichcentre.com.au/writings-by-michael-white.html>

Reference:

<Sagsnummer>
Side 17 af 17